

CD KLASSIEK

Met z'n drieën
Felix Mendelssohn

De pianotrio's van Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809-1847) blijven actueel. Dit jaar alleen werden in de Benelux diens eerste en tweede pianotrio al twee keer op cd gebrand. Het is dan ook bevallige en levendige kamermuziek. De componist zelf vond zijn eerste, iets meer spontane, klaviertrio (uit 1839) beter dan zijn doorwrochte tweede, dat hij zeven jaar later schreef, in 1845. Maar je hoeft het natuurlijk niet met hem eens te zijn.

Samen met het octet opus 20, dat hij al op zestienjarige leeftijd componeerde, vormen beide trio's trouwens de vaste kern van zijn beste kamermuziek. Ze zijn dan ook heel geliefd, zowel bij het publiek als bij de vertolkers.

Het Trio Carlo Van Neste, een internationaal gezelschap met Brussel als thuisbasis, draagt trots de naam van een van de grootste Belgische vioolvirtuozen, Carlo Van Neste (1914-1992). Het bestaat nu uit cellist Alexandre Debrus, violiste Maya Levy en pianiste Karin Lechner.

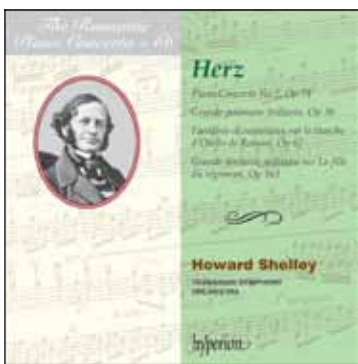
Het drietal voelt elkaar uitstekend aan, zodat het samenspel uitmondt in een interessante dialoog. Het trio Van Neste fraseert genuanceerd en fris van de lever, al lijkt het af en toe of de cellist energie op overschot heeft. De trio's van Mendelssohn kunnen wel wat hebben. Zijn muziek zit te paard op de klassieke traditie (van Bach, Mozart en Beethoven) en de nieuwe romantiek van zijn tijd (met Schumann en Brahms). Eigen aan Mendelssohn is echter dat hij met die fundamentele spanning altijd helder en lichtvoetig weet om te springen.

Felix Mendelssohn-Bartholdy bleef allerm minst gespaard van onheil en tegenslag. De voortijdige dood van zijn geliefde zus Fanny greep hem diep aan, maar hij vond in de muziek ruim de kracht om door te zetten en te blijven geloven in de waarde van het leven.

Dat klinkt ook door in zijn composities: het slotdeel van het tweede pianotrio, een *allegro appassionato*, vangt dissonant aan binnen de tragische mineur van C klein. De geest van de muziek valt niet klein te krijgen. Even later duikt een plechtige koraal op, een allusie op Bachs bekende koraalmotet *Vor deinen Thron tret' ich hiermit* (BWV 668), een hymne bedoeld voor de stervende medemens. (JC)

Felix Mendelssohn, *Pianotrio's nrs. 1 & 2*, door het Trio Carlo Van Neste, Pavane Records (distributie harmonia mundi), ADW 7572, 21,50 euro.

CD KLASSIEK

Dwaas verliefd
Henri Herz

Henri (eigenlijk Heinrich) Herz (1803-1888) was bij leven een geroemd pianist en componist, geboren in Wenen, maar snel Parijzenaar geworden. Als eerste belangrijke Europese muzikant bezocht hij de Verenigde Staten, waar hij met succes toerde, onder meer met zijn tweede pianoconcerto uit het begin van de jaren 1830. Dat is een heerlijk stuk muziek, waarvan je je afvraagt waarom het zo weinig bekend is. Komt dat omdat Herz van Joodse afkomst was?

Herz' leven werd overschaduwed door een schandaal dat

vandaag voer zou zijn voor boulevardbladen. Omstreeks 1840 werd hij verliefd op de bloedmooie Joodse Esther Lachmann, later bekend als de courtesane La Païva. Ze ging met hem een huwelijk aan, terwijl ze op dat moment nog met een ander getrouwd was en ze kregen samen een dochter, Henriette. Daarop verbraste ze Herz' hele vermogen en werd ze door zijn ouders verjaagd. De componist moest daarop op rondreis naar Amerika om opnieuw wat geld te verdienen. Later werd hij leraar aan het conservatorium in Parijs, terwijl La Païva elders in Europa mannen leegzoog.

Deze cd geeft ons een mooi voorbeeld van werk voor piano en orkest van Henri Herz. (EDS)

Henri Herz, *Piano Concerto Nr. 2 & Other Works*, door Howard Shelley (piano) & het Tasmanian Symphony Orchestra, Hyperion, CDA68100, 22,50 euro.

BOEK ROMAN

Brave wrede burgers
Howard Jacobson

Telkens als houtsnijder Kevern Cohen zijn huis verlaat, werkt hij hetzelfde ritueel af. Hij maakt kreukels in het tapijt in de hal, sluit de deur, knielt voor de brievenbus, kijkt. Precies zo deed Cohens vader het hem voor, waarom is onduidelijk. In de samenleving waar Cohen deel van uit maakt,

Groot-Brittannië ergens in de toekomst, doen de mensen echter wel meer dingen die ze niet kunnen verklaren.

Humor is er verdwenen, net als religie, en de schilderkunst beperkt zich tot romantische stillevens en landschappen. Iedereen verontschuldigt zich voortdurend voor alles en niemand kent de naam van zijn voorouders. De burgers volgen braaf de regeltjes, maar vertonen ook steeds meer ongecontroleerd gewelddadig gedrag. Ze weten vaagweg dat dat alles voortkomt uit een vreselijke gebeurtenis uit het verleden, een soort van genocide, maar de details zijn door de tijd volledig uitgewist.

Dit verontrustende toekomstbeeld komt uit de pen van de Brit Howard Jacobson. Het grauwe dagelijkse leven in Pont Reuben vormt in zijn nieuwe roman *J* de achtergrond voor de romance tussen Kevern Cohen en de jonge Ailinn Solomons. Beiden be-

wegen zich tegen de stroom in. Stap voor stap ontdekken ze dat dat niet zonder reden is.

J is mooi en verontrustend. Tussen de regels behandelt het actuele thema's zoals privacy en racisme en stelt het pertinente vragen. Wat maakt ons mens, bijvoorbeeld? Ons gezamenlijke geheugen, ons geloof, onze zoektocht naar geluk, onze creativiteit of toch ook onze neiging tot strijd? Gaan we vooruit als mensheid? Kunnen we dat wel weten? Het verhaal van Jacobson eindigt met nieuw leven én met de dood. Antwoorden probeert het niet te geven, maar toch is het ijzersterk. (JWH)

Howard Jacobson, *J*, Prometheus, Amsterdam, 2015, 352 blz., 22,50 euro, 978 90 4462 871 5.

BOEK ACTUALITEIT

Verdoken conflicten
Mark Heirman

Zowat jaarlijks levert filosoof Mark Heirman een lezenswaardig boek af. In *De condor en de kolibrie* onderzoekt hij op basis van stapels recente literatuur de staat van oorlog en vrede in

onze huidige samenleving. Een kwarteeuw na het einde van de Koude Oorlog woeden er immers wereldwijd meer oorlogen dan voorheen. Sinds het jaar 2000 zijn de militaire uitgaven in de wereld opnieuw verdubbeld.

Heirman bekijkt ook de verdoken conflicten, in een wereld waarin etnische en religieuze uitersten de staatsgrenzen weer uitwissen. Interessant is zijn beschouwing over het inlandse geweld in de Verenigde Staten. Heirman stelt ook vast dat we in een vreemde contradictie leven. Onheilspropheten waarschuwen voor nieuwe grote oorlogen en tegelijk leefden nooit eerder meer mensen en volkeren langer in vrede dan in de voorbije kwarteeuw. In vele landen zijn de moord- en geweldcijfers gedaald. Dat is een paradox.

Heirman leest, wikt en weegt standpunten en analyses van gezaghebbende commentatoren. Voor hem is de islamitische vredesdreiging vooral een demografische zaak. Een jonge bevolking zonder perspectieven is een tijdbom. Intrigerend is dat volgens Heirman de pausen de vredesbrug kunnen zijn tussen de islam en het Avondland. (EDS)

Mark Heirman, *De condor en de kolibrie. Oorlog en vrede*, Houtekiet, Antwerpen, 2015, 284 blz., 19,99 euro, ISBN 978 90 8924 332 4.

BOEK GESCHIEDENIS

Vlaamse heksenwaan
Jos Monballyu

Jos Monballyu was van 1971 tot vorig jaar zonder onderbreking verbonden aan de rechtsfaculteiten van de KU Leuven, in Leuven en Kortrijk, waar hij van strafrechtsgeschiedenis zijn specialiteit maakte. Hij is dus jurist en historicus.

In *De heksen en hun buren* bijt hij zich vast in de processtukken van heksenvervolgingen in het Nieuwpoort van de vroege zeventiende eeuw. Tussen 1602 en 1607 werden in de West-Vlaamse havenstad twaalf heksenprocessen gevoerd. Tussen 1611 en 1652 stak het fenomeen er andermaal de kop op en kwamen er nog eens

tien mensen voor het gerecht op beschuldiging van hekserij. Achttien beschuldigen eindigend op de brandstapel.

De zaken passen in de heksenwaan die West- en Centraal-Europa in de ban hield vanaf de vijftiende tot het eind van de zeventiende eeuw. Het boek plaatst de Nieuwpoortse processen in de ruime context van hekserij. De verklaring van de heksenvervolgingen is een lastig, historisch probleem. Er bestaan vele theorieën over, maar die zijn niet te bewijzen.

Het geloof in hekserij, het met magische middelen berokkenen van schade aan anderen, bestaat in vele culturen. De heksenvervolging was iets anders. Vanaf de vijftiende eeuw ontstond de beschuldiging dat mensen een pact met de duivel hadden gesloten en met hem een (seksuele) relatie waren aangegaan. Die waan leidde tot processen en bekentenissen onder dwang. Geschat wordt dat er in Europa tussen de 60.000 en 100.000 mensen werden vervolgd, van wie de helft werd geëxecuteerd. Tachtig procent van hen was vrouw, de meerderheid ouder dan vijftig.

De laatste heksenverbranding in België vond plaats in Anloy

bij Bouillon in 1685. De Nieuwpoortse processen vonden plaats op het hoogtepunt van de heksenwaan. De processtukken worden gelezen en geanalyseerd. Beschuldigen werden steeds veroordeeld omdat zij omgang bleken te hebben gehad met de duivel. Monballyu stelt echter vast dat zij gerechtelijk geëlimineerd werden, omdat hun burenen in geen geval nog met hen wilden samenleven.

De processtukken geven de lezer tegelijk een goed beeld van het leven en de opvattingen van onze voorouders in bewuste periode. (EDS)

Jos Monballyu, *De heksen en hun buren. Heksenprocessen in de Lage Landen. 1598-1652*, Davidsfonds, Leuven, 2015, 240 blz., 27,50 euro, ISBN 978 90 5908 642 5.